

Förvaltningsutskottet

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna för 2021—2024

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna för 2021—2024 (SRR 1/2020 rd): Ärendet har remitterats till förvaltningsutskottet för utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 12.5.2020.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- kanslichef Kirsi Pimiä, inrikesministeriet
- avdelningschef Jukka Aalto, inrikesministeriet
- enhetschef Petri Knape, inrikesministeriet
- avdelningschef (räddningsavdelningen) Kimmo Kohvakka, inrikesministeriet
- ekonomi- och planeringsdirektör Kati Korpi, inrikesministeriet
- avdelningschef Tero Kurenmaa, inrikesministeriet
- avdelningschef, gräns- och sjöavdelningen Matti Sarasmaa, inrikesministeriet
- migrationsdirektör Sanna Sutter, inrikesministeriet
- finansråd Arto Salmela, finansministeriet
- konsultativ tjänsteman Niina Huotari, finansministeriet
- specialsakkunnig Jenni Jaakkola, finansministeriet
- ekonomichef Pasi Rentola, undervisnings- och kulturministeriet
- konsultativ tjänsteman Mikko Nygård, social- och hälsovårdsministeriet
- polisöverdirektör Seppo Kolehmainen, Polisstyrelsen
- direktör, kommunalekonomi Ilari Soosalu, Finlands Kommunförbund.

Utskottet har fått ett skriftligt yttrande av

- arbets- och näringsministeriet
- högsta förvaltningsdomstolen
- Helsingfors förvaltningsdomstol
- dataombudsmannens byrå
- Diskrimineringsombudsmannens byrå
- skyddspolisen
- Nödcentralsverket

Utlåtande FvUU 5/2020 rd

- Migrationsverket
- Senatfastigheter
- Tullen
- Helsingfors stad
- Fackförbundet Pro rf
- Förhandlingsorganisationen för offentliga sektorns utbildade FOSU rf
- Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena JHL rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Utlåtandets struktur och tyngdpunkter

Den globala covid-19-pandemin påverkar och kommer i allt högre grad att påverka ekonomin och utvecklingen i hela landet, statens och kommunernas ekonomi samt företagens och privathushållens ekonomi. Därför bör man också ställa sig kritisk till den aktuella planen för de offentliga finanserna. I den här situationen har utskottet bara behandlat en del av uppgifterna i sitt ansvarsområde. De omfattar två helheter: 1) inre säkerhet (med fokus på polisen som har det bredaste uppgiftsfältet bland myndigheterna, men även Gränsbevakningsväsendet) och 2) den kommunala ekonomin. Dessutom har utskottet bedömt Migrationsverkets verksamhetsförutsättningar. Utgångspunkten för granskningen är också i den rådande situationen att utvärdera huruvida ramarna för de offentliga finanserna räcker till för att de lagfästa uppgifterna ska kunna skötas på behörigt sätt och att medborgarnas tjänster ska kunna tryggas.

I helhetsbilden av säkerheten har det under det senaste årtiondet uppstått nya hot utöver de traditionella hoten. Inre och yttre hot flätas samman allt tätare så att det inte längre som förr går att tydligt gestalta dem som hörande enbart till den ena eller den andra kategorin. Denna förändring framhäver vikten av myndigheterna för den inre säkerheten. Myndigheterna för inre säkerhet bär huvudansvaret för den operativa bekämpningen av säkerhetshot året runt, varje dag och dygnet runt. Under den innevarande valperioden har man för första gången på länge kunnat se positiva signaler om att man satsar på att förbättra verksamhetsförutsättningarna för myndigheterna för den inre säkerheten och på att trygga bland annat medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter.

De viktigaste välfärdstjänsterna hör till kommunernas ansvar. Kommunekonomin utsikter för de närmaste åren har redan tidigare varit oroväckande svaga. Utgifterna har ökat snabbare än intäkterna. Kommunernas utgifter har ökat särskilt på grund av att social- och hälsovårdsutgifterna har ökat. Utskottet har också påpekat att skillnaderna i utvecklingen ökar mellan kommunerna. Den rådande coronaviruspandemin har förvärrat läget ytterligare. Tryggandet av stabiliteten i den kommunala ekonomin har redan före pandemin krävt strukturella reformer utöver åtgärder av staten och kommunerna. I hela samhället verkar det ekonomiska läget försvagas kraftigt på grund av pandemin och de närmare konsekvenserna för de olika samhällsfunktionerna är åtminstone inte ännu kända.

I detta sammanhang hänvisar utskottet till sitt utlåtande FvUU 8/2019 rd (ett gemensamt utlåtande om budgetpropositionen för 2020 och planen för de offentliga finanserna för 2020—2023) och

Utlåtande FvUU 5/2020 rd

sitt betänkande FvUB 5/2017 rd om redogörelsen för den inre säkerheten, som till lämpliga delar kompletterar det som sägs nedan.

IKT- och lokalkostnaderna hör till omkostnaderna inom området för inre säkerhet

Ramarna för omkostnaderna samt budgetering

Utöver myndigheternas egentliga verksamhetsutgifter används omkostnadsfinansiering för att täcka kostnader för datasystem, hyresutgifter för lokaler och utgifter för anskaffning av inventarier. Syftet med omkostnadsbudgeteringen är att ge myndigheterna prövningsrätt och marginaler för att täcka sina utgifter. Men till exempel i fråga om polisen har den upprepade gånger underdimensionerade budgeteringen dock ätit upp marginalerna och förvärrat problemen.

Det är svårt att åtgärda problemet eftersom finansministeriet enligt erhållen utredning inte gör detaljerade och föregripande analyser och kalkyler i fråga om hur finansieringen kommer att räcka till för myndigheternas utgifter. Den estimerade ökningen av lokalkyrorna och IKT-kostnaderna budgeteras inte ens utan de föreslagna utgiftsökningarna beaktas enligt prövning som en del av en helhetsbedömning av anslaget.

Utifrån tidigare utredning kan tilläggsfinansiering främst grunda sig på budgetlagar, och i fråga om dem har finansministeriets representant ofta motsatt sig den tilläggsfinansiering som behövs för skötseln av uppgifterna. Slutsatsen utifrån den information som finansministeriet gett i olika faser och som förblev mycket allmän och vag är att skötseln av de lagstadgade uppgifterna i stor utsträckning kan basera sig på prövning och prioritering inom ramen för omkostnadsfinansieringen. Det är dock inte möjligt enligt den gällande lagstiftningen utan bara i mycket begränsad omfattning, anser utskottet.

Okontrollerade IKT-utgifter urholkar verksamhetsfinansieringen

Datasystemen stöder myndigheternas verksamhet och arbetsproduktivitet. Staten har höga kostnader för datasystem och kostnaderna verkar fortsatt stiga årligen utan att de myndigheter som använder systemen har några som helst metoder för att dämpa den årliga ökningen av kostnadsnivån. Dessa ökande kostnader för anskaffning, underhåll och drift betalas ändå i princip ur omkostnaderna, och kostnaderna och kostnadsökningen kompenseras inte i sin helhet.

Datasystemen inom polisen grundar sig långt på den nationella lagstiftningen och EU-åtaganden. Under ramperioden kommer polisens IKT-utgifter utan prövning att öka gradvis från 2019-års nivå till cirka 11,4 miljoner euro år 2024.

Beträffande IKT-utgifterna är den största utmaningen för Gränsbevakningsväsendets del det att kostnadsnivån ökar oberoende av myndigheten, vilket ökar IKT-utgifterna årligen med cirka fyra procent. Enligt erhållen utredning har den höjda kostnadsnivån inte kompensats i anslagen på flera år. Underskottet beträffande IKT-utgifterna är minst fyra miljoner euro på årsnivå åren 2021—2022. Utskottet ökar till 6 miljoner euro år 2023 och till 6,5 miljoner euro år 2024.

Utlåtande FvUU 5/2020 rd

Senatfastigheter och lokaler

Trots att de statliga ämbetsverkens lokalkostnader över lag har sjunkit sker det nu en kraftig uppgång i lokalkostnaderna för de myndigheter som har hand om den inre säkerheten, såsom polisen och Gränsbevakningsväsendet. Kostnadsökningen beror enligt erhållen utredning på de krav som i dagsläget ställs på säkerhetsmyndigheternas lokaler och på att myndigheternas byggbestämmelser har ändrats. Dessutom är en betydande del av i synnerhet polisens, men också Gränsbevakningsväsendets, lokaler så gamla att de behöver ombyggnad och en del har allvarliga problem med inomhusluften. Fastigheternas tekniska kvalitet kommer genom nybyggen och ombyggnaderna att motsvara dagens bestämmelser och säkerhetsmyndigheternas krav, vilket enligt uppgift också kommer att påverka hyresnivån.

I sin långsiktiga lokalplan som utarbetats tillsammans med Senatfastigheter har Polisen sammanlagt 55 pågående lokalprojekt. Av dessa kommer 30 att bli färdiga under ramperioden varvid även hyran ska börja betalas. Därtill finns det ytterligare 16 projekt som ännu väntar på närmare kalkyler och planering.

Polisen har för närvarande 12 lokaler som klassificerats som inomhusluftobjekt. I fem objekt har personal flyttats till ersättande lokaler, vilket har medfört olägenheter och extra kostnader. I inomhusluftobjekt har det förekommit symptom och sjukdomar, och många har insjuknat i yrkes-sjukdomar som orsakats av problem med inomhusluften. Sammanlagt omfattar inomhusluftobjekten cirka 55 000 m², vilket utgör cirka 13 procent av polisens alla lokaler (cirka 432 000 m²). Vid dessa objekt har det arbetat sammanlagt cirka 1 700 personer, det vill säga över 20 procent av polispersonalen i vårt land.

Polisens lokalkostnader uppskattas öka från årets 75,3 miljoner euro till 88,0 miljoner euro före 2024. I siffran ingår inte kostnaderna för förbättrad säkerhet i lokalerna. Därefter stiger lokalkostnaderna inom ett par år till cirka 100 miljoner euro per år. Storleken på den höjning av kostnaderna för lokalerna som inte kompenseras i ramarna uppgår till cirka 12—13 miljoner euro i slutet av ramperioden. Därtill behövs det cirka 4 miljoner euro årligen för att höja säkerhetsnivån. Den saknade finansieringen ger ett mycket negativt intryck med tanke på statens förmåga att sörja för verksamhetsförutsättningarna för ämbetsverken och personalens arbetarskydd. Situationen är problematisk också med tanke på förvaring av frihetsberövade.

Även Gränsbevakningsväsendet har en investeringsplan för fastigheter som utarbetats tillsammans med Senatfastigheter och som sträcker sig till 2025. Antalet lokalprojekt är sammanlagt 35, och kostnaderna för dessa investeringar uppgår till cirka 95 miljoner euro sammanlagt.

I fråga om lokalkostnaderna får Gränsbevakningsväsendet 2,5 miljoner euro år 2021 och 2,4 miljoner euro år 2022 för att förbättra säkerheten i lokalerna. Dessutom ska Gränsbevakningsväsendet årligen få 1,9 miljoner euro för hyror till Senatfastigheter från och med 2021. Syftet är att genomföra en så kallad självkostnadsprincip. Tillägget är ändå inte tillräckligt i förhållande till fastigheternas skick. För tillräckligt underhåll och nödvändiga reparationsåtgärder krävs det ytterligare ett årligt tillägg på cirka 3,4 miljoner euro som saknas i ramarna. Gränsbevakningsväsendet kan inte längre minska på antalet fastigheter eftersom fastighetsytan redan har minskat med mer än hälften från och med 2002.

Utlåtande FvUU 5/2020 rd

På grund av inomhusluftsproblemen arbetar över 200 anställda vid Gränsbevakningsväsendet i tillfälliga lokaler och cirka 130 anställda behöver snart flyttas till tillfälliga lokaler om nödvändiga reparationer inte kan göras.

Utveckling av omkostnadsbudgeteringen och återställande av legitimiteten

I synnerhet inom polisen och Gränsbevakningsväsendet, som bland annat har en ansenlig mängd lokalprojekt som berör hela ramperioden, har omkostnadsbudgeteringen lett till att en allt större del av den finansiering som är avsedd för den egentliga verksamheten går till IKT-utgifter och lokalutgifter samt till den kostnadsökning som sker i fråga om dem utan att kostnaderna på behörigt sätt skulle ha beaktats i planerna för de offentliga finanserna och den årliga statsbudgeten som utarbetats utifrån dem. I dessa sektorer utgör personalutgifterna en avsevärd del av kostnaderna. Därför har finansieringsunderskottet direkta negativa konsekvenser för myndigheternas egentliga verksamhet.

Förvaltningsutskottet, inrikesministeriet som sektorministerium och de operativa aktörerna inom den inre säkerheten har en gemensam syn på kraven på skötseln av myndigheternas uppgifter och det finansieringsbehov som följer av dessa uppgifter. Utskottet en stor oro över att uppfattningen hos finansministeriet, som i sista hand svarar för budgetpropositionen och ramarna för de offentliga finanserna, avviker betydligt från det finansieringsbehov som i synnerhet aktörerna med ansvar för myndigheternas egentliga verksamhet uppger. Utskottet ser det som nödvändigt att förvaltningsområdena sinsemellan och utan dröjsmål utreder och åtgärdar problemen med omkostnadsbudgeteringen.

Utskottet anser att omkostnadsbudgeteringen och ramförfarandet ska ha en koppling till de faktiska kostnaderna och förändringarna i dem eftersom skötseln av myndigheternas lagstadgade uppgifter bör tryggas. Det är nödvändigt att återställa omkostnadsbudgeteringens legitimitet.

Polisens uppgifter och verksamhet

Sedan 1990-talet har det inte skett någon väsentlig förändring i den totala mängden så kallad traditionell brottslighet (se även FvUB 5/2017 rd). Antalet brott enligt strafflagen som polisanmälades år 2019 var 443 000. Till exempel antalet sexualbrott som anmälts till polisen verkar fortsättningsvis öka. Även narkotikabruket och brottsligheten i anknytning till det har fortsatt ökat.

Dagens brott är mer mångfacetterade och internationella än tidigare och det är krävande att utreda dem. Vid sidan av att den organiserade internationella brottsligheten ökar verkar den också bli hårdare. Nya utmaningar beträffande brottslighet finns bland annat i anknytning till hybridhot och cyberbrottslighet. Datorer, smarttelefoner och datanät ingår också i allt fler så kallade traditionella brott.

Den nya vägtrafiklagen som träder i kraft vid ingången av juni 2020 påverkar brottsstatistiken på så sätt att merparten av de gärningar som i dagsläget registreras som trafikförseelser kommer att behandlas som administrativa avgifter för trafikförseelser. Det här innebär att polisen behöver tillägna sig en ny process. Ändringar behövs också i informationssystemen. Det är ännu för tidigt

Utlåtande FvUU 5/2020 rd

att uppskatta hur behandlingen av avgifter för trafikförseelser kommer att påverka polisens verksamhet annat än genom att konstatera att det kommer att handla om en stor mängd avgifter.

Det står i regeringsprogrammet att trafikövervakningen ska effektiveras. Övervakningens effektivitet och genomslagskraft, inklusive övervakningen av tung trafik, är beroende av hurdana resurser övervakningen kommer att få. Sådan arbetstid som är avsedd för trafikövervakning behövs oundvikligen även för skötseln av polisens övriga lagstadgade uppgifter och i synnerhet uttryckningsuppdrag.

Enligt utskottet är det viktigt att utredningen av ekonomiska brott får bättre genomslag och att resurserna för bekämpning av svart ekonomi förstärks. I planen för de offentliga finanserna anvisas inrikesministeriet och polisen 0,9 miljoner euro för åren 2021 och 2022 till två utvecklingsprojekt för bekämpning av svart ekonomi (polisens andelar är 0,465 miljoner euro och 0,39 miljoner euro). För att förstärka personalresurserna för bekämpning av svart ekonomi anvisas det däremot ingen finansiering.

De genomsnittliga utredningstiderna har blivit längre och längre under hela det senaste årtiondet. I de mest krävande brottmålen kan förundersökningen ha pågått i flera år. Att utredningarna har blivit mer krävande och utredningstiderna längre beror till exempel på att bedrägerierna har flyttats till datanät och blivit mer internationella. Bland annat ändringarna i lagstiftningen, som har ökat uppgifterna i förundersökningen, har också lett till att processerna har blivit längre.

Uppklarningsprocenten för brott har redan länge uppvisat en långsamt sjunkande trend. Av brott mot liv och hälsa har man lyckats utreda två tredjedelar men i fråga om egendomsbrott utan utredningsuppslag är uppklaringsprocenten bara lite över tio procent. Risken för att åka fast för de sistnämnda brotten är låg. I fjol fattades nästan 20 000 beslut om att begränsa utredningen. Antalet öppna brottmål var sammanlagt cirka 90 000 år 2019. Värdet av den återtagna vinningen av brott har varierat mycket på 2010-talet. I fjol återgick dock värdet av den återtagna vinningen av brott tillbaka till närmare 45 miljoner euro. Utskottet anser det vara nödvändigt att det blir ett stopp på den negativa trenden i fråga om graden av utredning av brott och att uppklaringsprocenten för alla brott blir högre.

Antalet övervaknings- och uttryckningsuppdrag har under hela det senaste årtiondet stannat på ungefär samma nivå på cirka en miljon uppdrag per år. Det totala antalet brådskande uttryckningsuppdrag för att skydda liv och hälsa ökade dock klart i fjol då antalet uppdrag uppgick till nästan 100 000. Samtidigt har polisens genomsnittliga aktionsberedskapstid stigit. Att trygga de brådskande uttryckningsuppdragen har hög prioritet bland polisens uppgifter när det gäller både traditionella och nya brådskande uttryckningsuppdrag. I praktiken handlar det om att ha tillräckligt många fältpatruller i beredskap. I glesbygden där möjligheterna till allmän övervakning eller annan synlig verksamhet överlag är nästan obefintliga är svarstiderna för skötseln av uttryckningsuppdrag mycket längre än genomsnittet. Utifrån inkommen utredning kommer läget att förvärras av finansieringsbasen för de kommande åren.

Med hänvisning till regeringsprogrammet anser utskottet att den uppsatta målnivån på 7 500 polismän år 2023 som uppställts i rambeslutet för åren 2020—2023 är viktig. Ökningen av antalet polismän förbättrar polisens kapacitet i fråga om de olika funktionerna och förstärker samtidigt

Utlåtande FvUU 5/2020 rd

säkerhetsläget i samhället. I statsbudgeten för 2020 beviljades polisen finansiering för en gradvis höjning av antalet polismän. Enligt utredning räcker finansieringen till att ännu år 2021 behålla antalet polismän vid sammanlagt cirka 7 380 årsverken, det vill säga på samma nivå som år 2020. Ramarna verkar dock inte möjliggöra den nivåhöjning som eftersträvas utan inom ramarna kommer det totala antalet polismän att sjunka till cirka 7 100 poliser åren 2022—2024. För att höja de personella resurserna från 2021 års nivå till 7 500 årsverken behövs det ett tillägg på 28,4 miljoner euro för 2022 i ramarna. För att uppnå målnivån för 2023 behövs det enligt utredning cirka 28,5 miljoner euro i ytterligare finansiering i ramarna (ett årsverke kostar cirka 73 000 euro, inklusive lön, utrustning, företagshälsovård etc.) Den positiva utvecklingen som man har åstadkommit bör inte brytas. Man bör även hålla fast vid målnivån på 7 850 polismän för år 2025 (FvUB 5/2017 rd).

Sammanfattningsvis konstaterar utskottet att storleken på polisens omkostnader i år är 769 miljoner euro. De höjs till 775 miljoner euro 2021 men sjunker till 767 miljoner euro år 2022, vilket är lägre än årets nivå. Åren 2023 och 2024 är omkostnaderna 774 miljoner euro. De faktiska utgifterna i fjol var 760 miljoner euro. Med tanke på de ovannämnda otäckta kostnadsökningarna och behovet av tilläggsfinansiering för årsverken ser man hur svårt det är att sköta uppgifterna på ett ändamålsenligt sätt under en längre tid, om ramarna inte ses över. Trots att polisens totala budget är betydande har den inte något spelrum på grund av den tidigare underdimensionerade finansieringen. Enligt utredning finns det i polisens budget för 2020 endast cirka 1,5 miljoner euro fritt utdelad finansiering.

Skyddspolisen

Enligt planen för de offentliga finanserna 2021—2024 säkerställs en effektiv och korrekt tillämpning av underrättelselagstiftningen, och Skyddspolisen får under ramperioden tillgång till nya informationssystem som stöder verksamheten. För hyreskostnaderna för Skyddspolisens nya lokaler reserveras 9,5 miljoner euro i tilläggsfinansiering från och med 2024.

Utskottet konstaterar att förändringarna i säkerhetsmiljön och revideringen av den lagstiftning som är central med tanke på Skyddspolisen har påverkat dess samtliga verksamhetssektorer. Det väsentliga är också att Skyddspolisen har utvecklat sina verksamhetssätt, sin organisation och sin prestationsförmåga. I och med att den nya lagstiftningen om civil underrättelseinhämtning stiftades har Skyddspolisen omvandlats till en säkerhets- och underrättelsetjänst som producerar civil underrättelseinformation.

I anslutning till underrättelselagstiftningen har Skyddspolisen redan tidigare beviljats ett permanent tillägg på 10 miljoner euro i omkostnader från och med 2019 samt dessutom finansiering för byggande av sådan teknisk infrastruktur som lagstiftningen förutsätter. De viktigaste lösningarna i ämbetsverkets nya informationssystemhelhet fås med hjälp av den beviljade finansieringen till produktionsbruk före utgången av 2020 och den tekniska infrastruktur som lagstiftningen om civil underrättelseinhämtning förutsätter färdigställs under 2021.

Förvaltningsutskottet anser att planen för de offentliga finanserna 2021—2024 utgör en lämplig grund för en långsiktig utveckling av Skyddspolisens verksamhet och samtidigt för den praktiska tillämpningen av den nya underrättelselagstiftningen.

Gränsbevakningsväsendets uppgifter och verksamhet

Med den tilläggsfinansiering som ingår i statsrådets rambeslut för åren 2021—2022 kan Gränsbevakningsväsendet upprätthålla sin personalstyrka på den nivå som omvärlden och de nya uppgifterna förutsätter, det vill säga vid cirka 2 900 årsverken. Med hjälp av finansieringen kan man dessutom avhjälpa de största brister i den operativa materielen och det operativa materialet som uppstått under tidigare år och som har sänkt Gränsbevakningsväsendets prestationsförmåga.

Den finansiering som anvisats för säkerheten i lokaler gör det möjligt att ställa Gränsbevakningsväsendets lokaler och utrustningsutrymmen i sådant skick som säkerhetskraven förutsätter. Rambeslutet innehåller däremot inte den finansiering som behövs för Gränsbevakningsväsendets strategiska investeringar, det vill säga anskaffning av två nya utsjöbevakningsfartyg och två övervakningsflygplan samt fortsatt finansiering av förnyandet av systemet för övervakning av land- och sjögränsen. Utan finansiering försvinner dessa kapaciteter helt och hållet senast 2026.

Gränsbevakningsväsendets ekonomiska situation åren 2020—2022 är tillfredsställande. Utöver en kostnadsneutral höjning av hyresnivån har Gränsbevakningsväsendet inte beviljats någon tilläggsfinansiering för åren 2023—2024. Utan tilläggsfinansiering måste Gränsbevakningsväsendet vidta betydande anpassningsåtgärder senast från och med 2023. Anpassningen gäller i huvudsak Gränsbevakningsväsendets personalstyrka, eftersom Gränsbevakningsväsendet på grund av tidigare omfattande anpassningsåtgärder inte längre kan anpassa sin verksamhet på något annat sätt. I praktiken syns detta enligt utredning till exempel i att gränskontrollerna avtar och att myndighetstjänsterna i skärgården och vid östgränsen försämras. Enligt den nuvarande uppskattningen uppgår underskottet i omkostnaderna från och med 2023 till minst 10 miljoner euro på årsnivå, vilket innebär permitteringar och att antalet gränsbevakningsmän behöver minskas med minst 165. Dessutom ska Gränsbevakningsväsendet minska upphandlingar för att upprätthålla den operativa kapaciteten, vilket minskar prestationsförmågan. Utskottet anser att en ekonomisk, effektiv och operativt hållbar verksamhet samt en långsiktig utveckling av verksamheten kan tryggas endast genom en bestående nivåhöjning av omkostnaderna.

Syftet med Gränsbevakningsväsendets verksamhet är att bevara fredliga förhållanden vid landets gränser. Gränsbevakningsväsendet ska ha god funktionsförmåga i enlighet med sina uppgifter för att trygga samhället i alla störningssituationer och under undantagsförhållanden. Gränsbevakningsväsendet ska i synnerhet kunna sköta sina huvudsakliga uppgifter när det gäller gränskontroll vid landgränserna och på havsområdet samt gränskontroll av persontrafiken vid gränsövergångsställen vid landgränsen, i hamnar och på flygplatser. Gränsbevakningsväsendet har också till uppgift att leda sjöräddningsverksamheten och utföra genomsökningar och sjuktransporter inom sitt övervakningsområde. Till Gränsbevakningsväsendets uppgifter hör att delta i det militära försvaret i samarbete med Försvarmakten. Gränsbevakningsväsendet sköter också inom ramen för lagstiftningen polisuppgifter och svarar för tullövervakningen vid de gränsövergångsställen där Tullen inte är verksam. Gränsbevakningsväsendet har dessutom från ingången av 2019 anförtrodd ledningsansvaret för bekämpningen av miljöskador inom den ekonomiska zonen och på öppen fjärd på territorialvattnen. I denna situation är de ekonomiska prioriteringarna med tanke på Gränsbevakningsväsendets verksamhet att få en permanent höjning av omkostnaderna från och med 2023, att skaffa fartyg och flygplan som behövs för övervakning och andra uppgifter

Utlåtande FvUU 5/2020 rd

samt att uppdatera utrustningen för teknisk övervakning och ändamålsenliga lokaler på planerat sätt.

Utskottet konstaterar vidare att den planerade internationaliseringen av gränsövergångsstället i Parikkala avsevärt ökar Gränsbevakningsväsendets omkostnader. Utskottet anser att budgetpropositionen och ramarna inte möjliggör någon internationalisering. Det är inte heller möjligt att anvisa personal till Parikkala från andra gränsövergångsställen i den nuvarande resurs-situationen.

Tullen

Utskottet välkomnar att det i planen för de offentliga finanserna anvisas ett årligt tillägg på 1,8 miljoner euro för Tullens omkostnader för att säkerställa verksamhetsförutsättningarna för brottsbekämpningen från och med 2021. Dessutom får Tullen ett årligt tillägg på 1,17 miljoner euro för tilläggsutgifter som föranleds av användningen av säkerhetsmyndigheternas kommunikationsnät (TUVÉ).

Anslagsramen för Tullen minskar betydligt 2022 då tilläggsfinansieringen för totalreformen av tullklareringssystemet upphör. Utskottet konstaterar att tillräckliga resurser bör reserveras för slutförandet av den nämnda totalreformen.

Enligt inkommen utredning medför slopandet av den nedre gränsen för mervärdesskatt 2021 en betydande ökning av antalet tulldeklARATIONER och påverkar således Tullens anslagsbehov. Tullen har tidigare beviljats finansiering endast för de ökade IKT-kostnaderna. För genomförandet av ändringen ska det också till övriga delar reserveras ändamålsenliga resurser.

Räddningsväsendet och Nödcentralverket

Till Räddningsväsendets omkostnader fogas 2,4 miljoner euro för åren 2021 och 2022 för att trygga Räddningsinstitutets utbildningsverksamhet, utveckla kvaliteten på utbildningsverksamheten samt stödja forsknings- och utvecklingsverksamheten. Genom högklassig utbildningsverksamhet säkerställs att räddningsverken har tillräcklig och kunnig personal samt att människorna får brådskande hjälp. Utskottet konstaterar att nivån på Räddningsinstitutets forsknings- och utvecklingsverksamhet ska höjas, vilket kommer att öka utgiftstrycket inom Räddningsväsendet. Avsikten är att organiseringen av Räddningsväsendet ska överföras från kommunerna till landskapen som en del av reformen av social- och hälso-tjänsterna. Det inverkar också på finansieringen av Räddningsväsendet.

Nödcentralverkets omkostnader ökar avsevärt på grund av de ökade drifts-, underhålls- och utvecklingskostnaderna för ibruktagandet av det nya nödcentralsdatabasystemet ERICA. Utskottet betonar att man genom att utveckla nödcentralssystemet tryggar nödcentralsverksamheten i alla situationer, och att dess finansiering bör skötas på ett hållbart sätt. Nödcentralverket har inte anvisats tilläggsfinansiering i den plan för de offentliga finanserna som är under behandling. Nödcentralverket har dock i det föregående rambeslutet anvisats ett anslagstillägg, genom vilket man i enlighet med regeringsprogrammets föresats strävar efter att trygga Nödcentralverkets verksamhet och prestationsförmåga.

Utlåtande FvUU 5/2020 rd

I slutet av 2019 arbetade 580 personer vid Nödcentralsverket. Förvaltningsutskottet har redan tidigare fastställt att Nödcentralsverkets minimipersonalmängd ska vara 600 årsverken. Enligt utredning har det som en del av åtgärderna i strategin för den inre säkerheten fastställts att antalet anställda vid ämbetsverket ska vara minst 630. De nuvarande systemen för utbildning av nödcentralsoperatörer producerar inte tillräckligt med utbildad personal för verkets behov. Att utbildningsvolymen i fråga om nödcentralsjourhavande ökades år 2019 kommer att synas först senare i Nödcentralsverkets personalmängd. Utskottet konstaterar att Nödcentralsverkets verksamhet och prestationsförmåga inte kan tryggas utan tillräckliga personalresurser.

Migration

I rambeslutet anvisas Migrationsverket ett tilläggsanslag på sammanlagt 15,3 miljoner euro. Av anslaget reserveras 8 miljoner euro för 2021 och 2,25 miljoner euro för 2022 för att säkerställa att behandlingen av arbets- och studiebaserade ansökningar om uppehållstillstånd är effektiv och smidig samt för utvecklingen av automatiseringen i anslutning till detta. Tilläggsanslaget gör det möjligt att anställa 70 personer för behandlingen av tillstånden. För underhåll och utveckling av det elektroniska ärendehanteringssystemet för utlänningsärenden (UMA) anvisas 4 miljoner euro för 2021 och 1 miljon euro för 2022. Genom dessa tillägg främjas digitaliseringen inom migrationsförvaltningen. Därtill strävar man efter att säkerställa en smidig tillståndsbehandling och att målen för behandlingstiden för ansökningarna uppnås.

Utskottet konstaterar att ändringarna i antalet ansökningar som anhängiggörs och de ovannämnda lagfästa maximala behandlingstiderna för ansökningarna inverkar betydligt på Migrationsverkets behov av resurser. Migrationsverket har också i övrigt fått fler uppgifter under de senaste åren. De ovannämnda anslagsökningarna riktas till början av planeringsperioden. Det är nödvändigt att trygga Migrationsverkets verksamhetsförutsättningar också på lång sikt, anser utskottet.

I detta sammanhang konstaterar utskottet att när beslut om resurserna till migrationsmyndigheterna fattas bör man beakta processens totala längd och i synnerhet förvaltningsdomstolarnas resurser. Till denna del är det positivt att förvaltningsdomstolarna under ramperioden anvisas 2,3 miljoner euro per år för tilläggsutgifter som föranleds av det ökade antalet uppehållstillstånd. Under ramperioden stärks också behandlingen av utrikesförvaltningens inreseärenden. Målet är enligt planen för de offentliga finanserna att underlätta i synnerhet invandringen av experter och att påskynda handläggningstiderna för uppehållstillstånd på grund av arbete.

Den kommunala ekonomin

På grund av de undantagsförhållanden som råder i landet enligt beredskapslagen (1552/2011) och de exceptionella omständigheter som avses i EU:s stabilitets- och tillväxtpakt presenteras i planen för de offentliga finanserna endast en bedömning av den samhällsekonomiska utvecklingen på medellång sikt enligt en oberoende prognos. I prognosen har man beaktat endast de åtgärder som redan har slagits fast och preciserats, antaganden om kommande politiska åtgärder har inte gjorts. Utöver ramperioden 2021—2024 behandlas i planen för de offentliga finanserna även innevarande år, eftersom omfattningen av konsekvenserna av coronaviruspandemin och den osäkerhet som är förknippad med den återspeglas också i ramåren. För granskningen av kommunal ekonomin har förvaltningsutskottet förutom planen för de offentliga finanserna också haft till-

Utlåtande FvUU 5/2020 rd

gång till ett program för kommunernas ekonomi för våren 2020 som utarbetats separat i samband med planen.

Förutsägbarheten inom den kommunala ekonomin, liksom inom hela samhällsekonomin, är i nuläget exceptionellt dålig. Utvecklingsprognosen för den kommunala ekonomin för åren 2021—2024 har gjorts som en kalkyl över utgiftstrycket där man utöver den allmänna ekonomiska utvecklingen och befolkningsutvecklingen också har beaktat de åtgärder som redan ingår i planen för de offentliga finanserna och som påverkar den kommunala ekonomin. I kalkylen har således inte beaktats det stödpaket för kommunerna som ingår i tredje tilläggsbudgetpropositionen. Prognosen inbegriper inte kommunernas och samkommunernas egna anpassningsåtgärder eller förändringar i skattesatserna 2021—2024.

Kommunekonomins utsikter är oroväckande svaga. Enligt uppgifterna i bokslutsprognosen för 2019 har verksamhetsbidraget och årsbidraget för den kommunala ekonomin försämrats klart jämfört med året innan och lånestocken har ökat kraftigt. Enligt utvecklingsprognosen för den kommunala ekonomin försvagas den kommunala ekonomin ytterligare under innevarande år, och utvecklingen beräknas fortsätta. Det kassaflöde från verksamheten och investeringarna som beskriver balansen i finansieringen av den kommunala ekonomin uppvisar ett minus på 2,8—3,4 miljarder euro under ramperioden.

Enligt kalkylen över utgiftstrycket försvagas kommunernas årsbidrag under ramperioden och samtidigt förblir nettoinvesteringarna höga. Utöver konjunkturläget beror obalansen mellan inkomster och utgifter på bland annat befolkningens stigande medelålder och reparationsskulden. Enligt prognosen kommer kommunernas lånestock att öka med närmare 20 miljarder euro under ramperioden. Det ekonomiska anpassningstrycket gäller nästan hela kommunfältet, men anpassningstrycket varierar betydligt från kommun till kommun.

Av utredningen framgår att en del av konsekvenserna av coronavirussituationen och åtgärderna för att begränsa den är direkta, en del kommer indirekt och med fördröjning. De mest betydande konsekvenserna för kommunerna orsakas av minskade skatteinkomster och ökade utgifter för social- och hälsovården. Kommunerna förlorar också avgifts- och hyresinkomster. Enligt en preliminär bedömning som lagts fram för utskottet kommer coronakrisen att försvaga den kommunala ekonomin med sammanlagt cirka 1,6—2 miljarder euro år 2020. Denna bedömning bör dock endast betraktas som indikativ, eftersom det är svårt att skilja konsekvenserna av en coronapandemi från den övriga ekonomiska utvecklingen, och situationen även i övrigt är förknippad med större osäkerhet än normalt. Till följd av krisen uppstår det också beredskapsrelaterade kostnader för kommunerna och sjukvårdsdistrikten. Dessutom kan till exempel konsekvenserna av att den icke-brådskande vården skjutas upp samt konsekvenserna för behovet av socialvård ses först senare. Krisens konsekvenser varierar avsevärt från kommun till kommun beroende på hur pandemin sprider sig, men också bland annat beroende på kommunens inkomst- och utgiftsstruktur samt befolknings- och näringsstruktur. Dessutom bör det noteras att skillnaderna i kommunernas ekonomiska tillstånd var stora redan före coronakrisen.

Konsekvenserna av coronakrisen kan antas klarna stegvis. Det är också sannolikt att konsekvenserna för kommunerna infaller vid olika tidpunkter. Beslutsfattande i anslutning till stödjande av kommunerna har därför delats upp på skilda faser, vilket i denna situation kan anses motiverat.

Utlåtande FvUU 5/2020 rd

Som en del av de coronaåtgärder som ingår i den andra tilläggsbudgetpropositionen överlämnade regeringen den 2 april 2020 till riksdagen en proposition med förslag till lag om ändring av lagen om statsandel för kommunal basservice (RP 32/2020 rd), genom vilken kommunerna ska ersättas för de temporära förseningar av kommunal-, samfunds- och fastighetsskatteinkomsterna som för- anleds av ändringarna i betalningsarrangemangen för beskattningen år 2020. Riksdagen antog la- gen den 21 april 2020 och lagen trädde i kraft den 1 maj 2020 (293/2020). I regeringens proposi- tion beräknas kommunernas skatteinkomster minska med sammanlagt 547 miljoner euro. I sitt betänkande (FvUB 6/2020 rd) om propositionen krävde förvaltningsutskottet att kommunerna ska kompenseras för de förlorade skatteinkomster som betalningsarrangemangen orsakar 2020 till så korrekt belopp som möjligt och vid möjligast riktig tidpunkt. Om uppskattningarna enligt propositionen avviker avsevärt från uppgifterna om utfallet, ska beloppet av ersättningarna för dröjsmål i skatteinkomsterna och de dröjsmålsräntor som ska dras av preciseras senare så att de motsvarar utfallet, till exempel i samband med en tilläggsbudgetproposition eller en proposition med förslag till lag om ändring av lagen om statsandel för kommunal basservice för 2021.

I samband med ramförhandlingarna har regeringen den 8 april 2020 dragit upp riktlinjer för ett omfattande åtgärds paket i anslutning till coronakrisen, genom vilket stöd riktas till kommunerna med hjälp av flera åtgärder som kompletterar varandra. Målet är att rikta stödet särskilt till de kommuner och uppgifter som påverkas hårdast av pandemin.

Enligt utredning till utskottet omfattar de stödåtgärder som regeringen beslutat om ett direkt stats- understöd som riktas till sjukvårdsdistrikten och som ersätter sjukvårdsdistrikten för de tilläggs- kostnader som direkt för- anleds av coronapandemin. Dessutom stärks den kommunala ekonomin genom en temporär höjning av kommunernas samfundsskatteandel, en temporär höjning av statsandelen för kommunal basservice samt en höjning av statsandelen enligt prövning. Åtgärds- helheten stärker den kommunala ekonomin med minst en miljard euro. Enligt utredning fattas be- slut om beloppen av understöden och höjningarna samt närmare detaljer om hur de genomförs i samband med den tredje tilläggsbudgetpropositionen för 2020.

Förvaltningsutskottet betonar att stödpaketet har en mycket stor betydelse för kommunfältet, ef- tersom kommunernas ekonomiska situation redan före coronapandemin har varit svår på grund av långsamt utvecklade inkomster och ökade social- och hälsovårdsutgifter. Till skillnad från staten har kommunerna en lagstadgad skyldighet att täcka underskott i balansräkningen inom en tids- frist som anges i lagen.

Utskottet anser det vara viktigt att man i de kommande tilläggsbudgetpropositionerna och bud- getförhandlingarna i augusti bedömer coronakrisens konsekvenser för kommunerna och att man, när konsekvensbedömningarna preciseras, vid behov kompletterar de åtgärder som riktas till kommunerna. Konsekvenserna av coronakrisen ska beaktas också när man bedömer möjligheten att inleda ett utvärderingsförfarande för kommuner som befinner sig i en speciellt svår ekono- misk ställning. Hur den kommunala ekonomin som helhet återhämtar sig påverkas i hög grad bland annat av olika stimulansåtgärder får för verkan.

Enligt rambeslutet för 2021—2024 uppgår statsbidragen år 2021 till sammanlagt 11,6 miljarder euro, vilket innebär en minskning på cirka 0,7 miljarder euro jämfört med innevarande års nivå. Det beror på den compensation på 547 miljoner euro som betalas till kommunerna för dröjsmål

Utlåtande FvUU 5/2020 rd

med skatteinkomsterna år 2020. Denna kompensation återkrävs av kommunerna 2021 när de uppskjutna skatteinkomster som ligger till grund för kompensationen inflyter. År 2021 är statsandelen för kommunal basservice (28.90.30) cirka 7,3 miljarder euro och kompensationerna för för-lorade skatteinkomster till följd av ändringar i beskattningsgrunderna (28.90.35) cirka 1,9 miljarder euro.

Enligt den utgiftsgräns som uppställts i planen för de offentliga finanserna hösten 2019 ökar nettoeffekten av regeringens åtgärder omkostnaderna inom kommunalekonomin 2023 med högst 520 miljoner euro jämfört med den tekniska planen för de offentliga finanserna våren 2019. Enligt utredning överskrider utgiftsgränsen, vilket närmast beror på att kostnadskalkylen för de beslutade åtgärderna har ökat. Det centrala är att kommunerna enligt gällande lagstiftning anvisas en hundra procentig statsandel för nya eller utvidgade uppgifter och skyldigheter. Det innebär att en överskridning av utgiftsgränsen inte försämrar lokalförvaltningens strukturella saldo eftersom staten via statsandelarna bär det fulla finansieringsansvaret för nya eller utvidgade uppgifter och förpliktelser.

Förvaltningsutskottet betonar att konsekvenserna av nya och utvidgade uppgifter för den kommunala ekonomin bör bedömas realistiskt för att den ökning av statsandelen som motsvarar dem till fullo ska motsvara den kostnadsökning som uppgifterna medför. När det föreskrivs om kommunernas uppgifter måste det ses till att kommunerna har faktiska förutsättningar att klara av sina åligganden.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Förvaltningsutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande FvUU 5/2020 rd

Helsingfors 8.5.2020

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Riikka Purra saf
vice ordförande Mari-Leena Talvitie saml
medlem Tiina Elo gröna
medlem Jussi Halla-aho saf
medlem Eveliina Heinäluoma sd
medlem Hanna Holopainen gröna
medlem Anna-Kaisa Ikonen saml
medlem Mats Löfström sv
medlem Mauri Peltokangas saf
medlem Juha Pylväs cent
medlem Piritta Rantanen sd
medlem Matti Semi vänst
medlem Heidi Viljanen sd
ersättare Bella Forsgrén gröna
ersättare Niina Malm sd.

Sekreterare var

utskottsråd Ossi Lantto
utskottsråd Minna-Liisa Rinne
plenarråd Henri Helo.

Utlåtande FvUU 5/2020 rd

Avvikande mening 1

AVVIKANDE MENING

Motivering

På grund av coronapandemin har utsikterna för Finlands ekonomi försämrats snabbt. Coronaviruset och bekämpningen av det orsakar staten en förlust av skatteinkomster i miljardklassen och ökar å andra sidan kostnaderna massivt. Det är klart att statens upplåningsbehov ökar. För Sannfinländarna är det dock viktigt att Finland inte skuldsätter sig mer än nödvändigt på grund av coronakrisen.

Sannfinländarna anser att regeringens lösning att finansiera de utgiftsökningar på flera miljarder euro som coronaviruset orsakar enbart med hjälp av skuldpengar inte kan betraktas som en ansvarsfull lösning och att man därför bör kunna prioritera statens utgifter. Finländarnas hälsa och utkomst samt arbetsplatsernas och företagens överlevnad bör prioriteras. Däremot bör man skära ned på sekundära och mindre viktiga objekt, såsom invandring som är ekonomiskt skadlig för Finland.

Sannfinländarnas utskottsgrupp vill påpeka att kostnaderna för asylbaserad invandring och annan invandring som huvudsakligen kommer från utvecklingsländer beräknas i miljarder. De största kostnaderna uppstår av användningen av den sociala tryggheten. Invandrarna är avsevärt överrepresenterade till exempel bland dem som får bostadsbidrag och utkomststöd. Livscykelkostnaderna för invandrare från vissa problematiska ursprungsländer för den offentliga ekonomin i Finland är i genomsnitt 690 000—1 300 000 euro per person. Eftersom dessa kostnader är av bestående natur, skulle det vara möjligt att åstadkomma betydande besparingar till exempel genom att avskaffa den nationella flyktingkvoten och stoppa de interna omplaceringarna av asylsökande.

Sannfinländarna anser att Finland också i övrigt snabbt bör göras till ett oattraktivt land för sådan invandring som försämrar försörjningskvoten och belastar ekonomin. Det ska göras genom att lagstiftningen ändras så att alla attraktionsfaktorer i samband med asyl-, uppehållstillstånds-, familjeåterförenings-, mottagnings- och bidragssystemet elimineras. Det bör noteras att eftersom invandringen inverkar negativt också inom alla sektorer av den inre säkerheten, kan man genom att skärpa asyl- och invandringslagstiftningen avsevärt minska belastningen också på till exempel polisen och de olika aktörerna inom rättsväsendet. En skärpning av lagstiftningen kan, jämfört med avsättning av upprepade tilläggsanslag, också anses vara en klart mer hållbar lösning för att förbättra verksamhetsförutsättningarna för förvaltningsdomstolar som är överbelastade på grund av utlänningsärenden.

Enligt Sannfinländarna bör ekonomiska resurser frigöras så att man kan sörja för Finland och finländarna. I synnerhet i krissituationer är detta allt viktigare. Därför bör man senast i detta skede kunna avstå från alla skadliga asyl- och invandringspolitiska projekt. Ett sådant projekt är till exempel en ändring av lagstiftningen genom vilken arbetskarensen för asylsökande slopas. Den nämnda lagändringen är mycket problematisk då den blandar ihop asyl- och arbetsrelaterad invandring. Då gränserna öppnas kommer ändringen att locka hit människor som inte har rätt till internationellt skydd men som ändå ansöker om det. Redan nu har asylsökande rätt att förvärvar-

Utlåtande FvUU 5/2020 rd

Avvikande mening 1

beta efter 3—6 månaders vistelse i landet, men deras sysselsättningsgrad är mycket låg. Lagändringen kommer inte att ha de önskade konsekvenserna, men den kommer i stället att ytterligare öka kostnaderna för social trygghet och missbruk inom lågavlönade branscher.

Den kommunala ekonomins tillstånd har varit svagt redan länge, och många kommuner hade svårt att klara av sina lagstadgade uppgifter redan före coronakrisen. Utsikterna för den kommunala ekonomin under de närmaste åren är historiskt dystra. På grund av coronakrisen kommer den kommunala sektorns ekonomi att skärpas till sitt yttersta åren 2020 och 2021, när coronapandemin försvagar den kommunala ekonomin med cirka 1,6—2 miljarder euro i år. Samtidigt utsätts kommunerna för ett hårt kostnadstryck i fråga om till exempel befolkningens åldrande, långtidsarbetslöshet, servicebehov på lika villkor och problem med att få yrkeskunnig arbetskraft till lediga jobb.

I vår har botten gått ur finansieringen för den offentliga. Trots det innehåller planen för de offentliga finanserna ett flertal åtgärder som under ramperioden och därefter inverkar negativt på den kommunala ekonomins inkomster och utgifter. Enligt en enkät som Finlands Kommunförbund nyligen låtit göra anser en klar majoritet av kommunerna att deras nuvarande uppgifter eller skyldigheter bör minskas i det rådande läget. I den nuvarande coronasituationen anser nästan alla kommuner att det är onödigt att till exempel höja läropliktsåldern. En klar majoritet av kommunerna understöder inte heller att nya nationella utvecklingsprojekt inleds i nuläget.

Finlands Kommunförbund anser i sitt utlåtande till förvaltningsutskottet att kommunernas utgiftstryck inte bör utökas under ramperioden och att tidpunkten för och dimensioneringen av ikraftträdandet av de permanenta och tidsbundna utgiftsökningar inom den offentliga sektorn som skrivits in i regeringsprogrammet bör omprövas. Också Sannfinländarna anser att de projekt som skrivits in i regeringsprogrammet och som inverkar negativt på den kommunala ekonomin bör slopas i den rådande krissituationen. Förlängningen av läroplikten är uttryckligen ett sådant projekt.

Sannfinländarnas utskottsgrupp anser det vara motiverat att i detta sammanhang också påpeka om invandringens konsekvenser för den kommunala ekonomin. Invandrarna använder i genomsnitt betydligt mer offentliga tjänster än vad de betalar skatter, vilket också inverkar på hur kommunernas servicesystem fungerar och på resurserna till exempel när det gäller boende, småbarnspedagogik och utbildningstjänster, social- och hälsovård samt administrativa uppgifter. De nödvändiga skärpningarna av asyl- och invandringspolitiken minskar också snabbt utgifterna för den kommunala ekonomin.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet i sitt betänkande beaktar vad som sägs ovan.

Utlåtande FvUU 5/2020 rd
Avvikande mening 1

Helsingfors 8.5.2020

Riikka Purra saf
Jussi Halla-aho saf
Mauri Peltokangas saf

Utlåtande FvUU 5/2020 rd Avvikande mening 2

AVVIKANDE MENING

Motivering

De finländska kommunerna och deras kompetenta yrkesfolk utför värdefullt arbete i främsta ledet i kampen mot corona. Av de kriser som epidemin orsakar löses såväl den hälsomässiga, den ekonomiska som den sociala krisen till stor del i kommunerna i Finland. Samtidigt har coronakrisen försatt de finländska kommunerna i en exceptionellt svår ekonomisk situation.

I statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna 2021—2024 saknas till centrala delar en aktuell analys av läget inom den kommunala ekonomin och förändringarna i kommunernas finansieringsbas till följd av coronavirussituationen. I och med coronakrisen har den kommunala ekonomin, som redan tidigare varit hårt drabbad, hamnat i fritt fall. Vi måste vi hjälpa kommunerna över en situation som de inte själva har kunnat påverka eller förbereda sig på. Därför är de medel som regeringen anvisat kommunerna i planen för de offentliga finanserna otillräckliga.

Regeringen måste skapa ett trovärdigt räddningspaket för kommunerna, genom vilket kommunernas förutsättningar att agera i kampen mot corona stärks och det säkerställs att den basservice som kommunerna producerar kan tryggas för varje finländare också i framtiden. Tilläggsmedlen ska riktas till kommunerna i proportion till de extra kostnader och de förlorade skatteinkomster som coronasituationen medför. Dessutom ska staten styra direkt stöd till sjukvårdsdistrikten i förhållande till beredskapen inför coronasituationen och de kostnader som uppkommit samt beakta specialomsorgsdistriktens stigande kostnader. Regeringen ska också kontinuerligt följa utvecklingen av kommunernas ekonomiska situation och reagera på kommunernas behov så att kommunernas förutsättningar att klara av hela planeringsperioden säkerställs.

Finansieringen av de nya skyldigheter som ingår i planen för de offentliga finanserna vilar på lösan sand. Dessutom är antagandena om hur de nya uppgifterna ska finansieras ohållbara. Det är orealistiskt att man på det sätt som avses i planen skulle kunna finansiera vårdardimensioneringen bland annat genom att effektivisera digitaliseringen och tjänsteupphandlingen i kommunerna. Likaså verkar den finansiering som anvisats för en utvidgning av läroplikten (22 miljoner euro 2021, 65 miljoner euro 2022, 107 miljoner euro 2023 och 129 miljoner euro 2024) otillräcklig. Enligt Kommunförbundets uppskattning kommer utvidgningen av läroplikten på årsnivå att kosta kommunerna mer än 158 miljoner euro. I en situation där kommunerna har svårt att klara av även de nuvarande skyldigheterna, bör statsrådet noga överväga lagstiftningsprojekt som ytterligare ökar kommunernas uppgifter.

Om regeringen ändå beslutar att driva reformer som medför betydande merkostnader för kommunerna, ska den rätta till planen för de offentliga finanserna så att den finansiering som behövs för uppgifterna de facto finns i ramarna och kommunernas möjlighet att finansiera den nuvarande basservicen inte äventyras. Regeringen bör inte ålägga kommunerna en enda ny skyldighet utan full finansiering.

Om utgifterna ökar i enlighet med den nuvarande utsikten är det mycket sannolikt att nya anpassningsåtgärder, det vill säga nedskärningar, måste riktas mot utgifterna under ramperioden. Sam-

Utlåtande FvUU 5/2020 rd
Avvikande mening 2

tidigt är det mycket sannolikt att de eventuella nedskärningarna gäller just den (generella) basfinansieringen av välfärdssamhällets tjänster. En sådan utveckling är inte effektiv användning av offentliga medel.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 8.5.2020

Mari-Leena Talvitie saml
Anna-Kaisa Ikonen saml